

פנינים מתורת רבינו הגאון
רבי רב הבה
קרק שליט"א
עידה"ק טבריה ת"ד

פני
הפרשה

אדוני הארץ, מדוע הוא נטפל אליהם, ומה תכליתה של כל אותה פרשייה עלומה, אמנם ברגע אחד מתבהרת להם כל התמונה, הלא אנו במו ידינו 'בישלנו' את כל הפרשייה הזאת במכירתו של יוסף אחינו.

וזהו הנמשל של אבא כהן ברדלא, דהלא כל אדם עובר בחייו כל מיני הרפתקי, ייסורין ומשברים, ואף קשיים בחיי היום יום, ועל ה' יזעף ליבו, מדוע מגיע לי את כל הצרות והקשיים הללו, הלא ברצוני לחיות במנוחה, על המחיה ועל הכלכלה, בנחת ובשלווה, תחת גפני ותחת תאנתי, אמנם לעת"ל יום הדין הגדול והנורא, רואה הוא בחוש, כיצד הוא במו ידיו ע"י מעשיו הנלוזים בעוה"ז, הביא ע"ע את כל אותם ייסורים וחבלין דמעיין.

שפה לנאמנים

פניני משא ומתן עם רבינו

מחיצת עירוב שנפרצה בשבת אי שרי להחזירה
למקומה

ידוע כבר בשער בת רבים שהעירוב סביב קבר רמבה ע"נ יסודו מזמנים קדמונים, בהם כ"ק האדמו"ר מרחמסטריווקא שליט"א, היה שובת שם שבתו עם קבוצה ממקורביו, ולשם כך תקנו עירוב מהודר סביבות הציון הק', דא עקא שעקב עבודות פיתוח שנעשו שם בשנים האחרונות התגלעו שינויים רבים בתוואי העירוב, (ולמרבה הפלא אחד מן ההקדשות, היושבים שם בפרשת הדרכים, סייע לתקן העירוב עצהיו"ט) ומעשה שהיה כך היה בעת האחרונה שבתו שם על הציון הק' קבוצת חסידים ואנשי מעשה, ומאחר וישנה שם פירצה גדולה האוסרת, אשר הממונים על העירוב סגרוה בגדר ברזל בכדי לסתמה, ובעיצומה של שבת באו כמה אינשי דלא מעלי והזיזו את המחיצה, אמנם ומאחר ורה"י אינה בטילה באמצע שבת, אבל רצו השובתים להחזיר המחיצות למקומם בכדי לסגור המעבר בפני אותם אינשי דלא מעלי.

והתעורר שם אחד מן הלומדים, דלכאורה יהיה אסור להחזיר המחיצה, דאע"פ שאין המחיצה מתרת עכשיו לטלטל, דהרי כבר הותר לטלטל בבין השמשות, אמנם מחמת החזרת המחיצה למקומה יהיה מותר לטלטל בשבת הבאה, בכל המתחם, ולומדים אחרים השיבו לעומתו דאם אין אנו צריכים השבת המחיצה לשבת זו בכדי להתיר הטלטול ורק לסגור המעבר בעלמא, הרי שאין כאן איסור בונה כלל, זה אומר בכה

המשך בעמוד הבא

ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו (מ"ה, א')

ביאור מדוע יוסף שעבר ניסיונות רבים כ"כ מעידה התורה שלא יכל להתאפק/יסוד חשוב על כל היוצא מפי קדוש

ולכאורה צריך להבין, וכי יוסף שעבר ניסיונות רבים כ"כ, אמו מתה עליו, ולאחמ"כ אחיו התנכרו אליו ומכרוהו למדינים, וישב בבור השבי, וכו', כעת שמגיע ניסיון שנראה יחסית קטן, הרי שהתורה מעידה עליו "ולא יכל יוסף להתאפק", וביותר דהלא נתבאר בספרים דיוסף בכל אותם תחבולות שהתנהג עמם הרי שעסק בתיקון חטא המכירה, וא"כ מדוע לא יכל להתאפק הלא צריך להמתין עוד מעט, ולהשלים את התיקון של אחיו.

אלא רואים כאן יסוד גדול בבחינת "היוצא מפי קדוש", דהנה יעקב אבינו אמר להם וא-ל-שד-י יתן לכם רחמים לפני האיש, וכיון שיעקב אבינו בעצמו הוציא מפי, שה' יתן להם רחמים לפני האיש, ממילא אותם רחמים הם כבר לא בשליטה של יוסף, וממילא "אינו יכול להתאפק".

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף
העוד אבי חי ולא יכלו אחיו
לענות אתו כי נבהלו מפניו
(מ"ה, ג')

ביאור עמוק ע"ד המוסר בתוכחתו של אבא כהן ברדלא/מוסר השכל נורא לחיי היומיום

וידועים דברי המדרש (בר"ר פ' צ"ג) "אבא כהן ברדלא אמר "אוי לנו מיום הדין, אוי לנו מיום התוכחה. יוסף קטנן של שבטים היה, ולא היו יכולים לעמוד בתוכחתו, לכשיבוא הקב"ה ויוכיח כל אחד ואחד כפי מה שהוא, על אחת כמה וכמה", ע"כ.

ולבאר בתוספת ביאור דברי 'אבא כהן ברדלא' הללו, יש לומר דהנה האחים יורדים למצרים כמה וכמה פעמים, ולא מצליחים להבין מה רוצה הוא מאיתם אותו

ולאבי שלח כזאת עשרה
חמרים נשאים משוב
מצרים (מ"ה, כ"ג)

מבאר מהו אותה "דעת זקנים נוחה הימנו"/ומה בא כאן יוסף לרמוז לאביו

וברש"י הביא לדברי הגמ' (מגילה ט"ז ע"ב) "מאי משוב מצרים אמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו", ע"כ.

ויש לבאר בדרך רמז דברי הגמ', מהו הלשון "דעת זקנים נוחה הימנו", ומי הם אותם זקנים שדעתם נוחה הימנו. דהנה לגבי שמחת בית השואבה מצינו בגמ' (סוכה נ"ג ע"ב) "ת"ר יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו, אלו חסידים ואנשי מעשה, ויש מהן אומרים, אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו, אלו בעלי תשובה".

חברון", שמא צריך הוא להביא 'עגלה ערופה, על כך ששילחו לדרכו בלא לווייה, וע"ז יוסף מזדרז לשלוח לו לאלתר רמז באומרו אין לך מה לחשוש הנני חי ופסטר אתה מעגלה ערופה, וממילא מיד "ותחי רוח יעקב אביהם".

וַיֹּאסֶר יוֹסֵף מְרַכְכְּתוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אֲבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרָיו וַיִּכְךָ עַל צַוְאָרָיו (מ"ו כ"ט)

ביאור ע"ד רמז מדוע קרא כאן יעקב אבינו ק"ש וברש"י כתב וז"ל "אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע", ע"כ. וכבר נתקשו בזה המפרשים מאי טעמא קרא כאן ק"ש. והנה בבעל הטורים בפרשת תצווה (שמות כ"ח, י') אי' לגבי סדר השמות אבני שוהם, "ששה משמותם על" ר"ת שמ"ע. וידועים דברי חז"ל (סוטה ל"ו ע"ב) עה"פ "ותתפשהו בבגדו לאמר" וגו', באותה שעה באתה דיוקנו של אביו, ונראתה לו בחלון, אמר לו יוסף עתידין אחיך שיכתבו על אבני אפוד, ואתה ביניהם רצונך שימחה שמך מביניהם, ע"כ. ממילא כיון שהרגיש יעקב כאן ביוסף שנשאר בצדקותו, ולא חטא עם אשת פוטיפר קורא לאלתר שמע לרמזו שלא נמחה שמותיו מאבני האפוד וכמושנ"ת.

ממילא יוסף שולח לאביו רמז, באומרו דע לך, שלמרות היותי במצרים, שהיא כידוע 'ערוות הארץ' ושטופה בזימה, הרי שיכול אני לומר "אשרי זקנותי שלא ביישה את ילדותי" דהיינו שלא נפלת בחטא, וזהו "דעת זקנים נוחה הימנו".

וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וְתַחֲי רֹחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם (מ"ה, כ"ז)

ביאור עומק הרמז שיוסף שולח לאביו על כך שעסקו בפרשת 'עגלה ערופה' ומדוע רמז זה החיה לאלתר את רוחו של יעקב אביהם וברש"י כתב "את כל דברי יוסף". סימן מסר להם, במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר "וירא את העגלות אשר שלח יוסף" ולא נאמר אשר שלח פרעה, ע"כ. וביתר ביאור לבאר סימן זה ששלח יוסף לאביו, וביותר ביאור יש להוסיף, מפני איזה טעם "ותחי רוח יעקב אביהם" שמה באמת זוכר הוא מה שלמדו קודם שנפרדו, אבל שמא 'שנה ופירש' הוא רח"ל. והנה בפרשת עגלה ערופה כתיב בקרא (דברים כ"א, ז') "ידינו לא שפכו את הדם הזה" וברש"י (שם) מביא לדברי חז"ל (סוטה מ"ז ע"א) "וכי עלתה על לב שזקני בית דין שופכי דמים הם, אלא לא ראינוהו ופטרנוהו בלא מזונות ובלא לוייה". ע"כ. ומאז שנודע ליעקב שמת יוסף וחיה רעה אכלתהו, היה לבו של יעקב אבינו נוקפו, על הא דכתי' (ל"ז, י"ד) "וישלחהו מעמק

דעת

חכמה ומוסר

(מכתב שהתקבל במערכת ולתועלת הלומדים הננו להביא אותו ככתבו וכלשונו למעט שינויים קלים מפאת כבוד הבריות).

שלום לכם חכמי "שפתי כהן", הע"י. זה זמן רב שהנני מנוי על קבלת העלון הנפלא מידי שבוע, ומידי הביאני אל בית היין, גיליתי אוצר עצום האוצר כל חדרי התורה בעיון נורא למתבונן, וכח החידוש שלא מצוי כמותו, ובחשבון פשוט, מדובר על יותר ממאתים ספרים ובא נניח ובכל ספר ישנו כמינימום חמשת אלפים מ"מ מסוגיות ומקורות שונים, הרי שמדובר בכמיליון מראי מקומות, ורבינו רבי דב שליט"א מסתיר את כל זאת בתחבולות על גבי תחבולות, שלא יכירו מעשיו, והנהגותיו הקדושות, ושמעתי שגם למקורבים הגדולים עדיין נעלם מעיניהם וידועים הם שרב הסתום על הנגלה, ומסופקני אם יש מי שראוי לברך עליו האידנא "ברוך שחלק" בשם ומלכות כמו על הגאון רבי דב שליט"א, (כמוכן חוץ ממנו שה"ת הגר"ח שליט"א) והרי זה היחיד העונה להגדרה העונה בכל מקום ששואלים אותו דהיינו לא רק בבקאות אלא בהבנה עמוקה ועצומה, ורואים בחוש כיצד מתקיימים דברי חז"ל למה נמשלו ד"ת למים כמו מים שיוורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך אין התורה מתקיימת אלא במי שמנמיך עצמו ועושה עצמו כמדבר, ונורא כיצד הוא מוחל על כבודו, אפילו ששמעתי שכשמיגיע למשא ומתן של תורה אזי הופך באחת לארי, והעידו רבים שכשאומרים בפניו סברא לא כ"כ ראוייה, הרי שרבי דב שליט"א כלל אפילו לא עונה על כך, ושמעתי מאחד מ טובי האברכים מטבריא שזכה לקרבה אצל רבי דב, שפעם אחת שאל אותו על מחלוקת בשו"ע, והגר"ד לא היה מסוגל לשמוע כלל שאלה זו ואמר לו "וכי הנך רואה כאן באמת מחלוקת בנו"כ של השו"ע, או שאתה מייצר כאן מחלוקת". ובודאי שכל אותם אשר דברו על צדיק עתק בגאווה ובזו בזמן הבחירות, עוד ימרטו שערות ראשם, ומקווה שאז לא יהי מאוחר מידי מלתקן, והדבר המופלא ביותר הוא שיש בתורתו של רבי דב בחינת "מן", בעלי מוסר מוצאים טעמים, בעלי חסידות מוצאים טעם, למדנים מופלגים מוצאים טעמים, בעלי סוד מוצאים טעמים, ושוב ישר כחכם שאתם עוסקים בבירור מקחו של צדיק באופן הנעלה ביותר, ומפיצים זאת בקרב צורכי מדרבנן, אשר מתענגים על כך מיד שבוע, ויהי ה' אתכם ובכל אשר תפנו תשכילו ותצלילו. מנאי דב בער שפירא ירושלים עיה"ק

שפה לנאמנים - המשך

זה אומר בכה, ולעמק השווה לא הגיעו, ותיכף במוצש"ק פנו אלינו ביודעם שעוסקים אנו בכשרות העירוב פעה"ק, בכדי שנכריע כמי ההלכה, ותיכף נכנסנו ללשכת הגזית בכדי לברר עומקה של הלכה. ואמר רבינו דלכאורה תלוי זה במחלוקת הראשונים, האם יש איסור להוריד מחיצה בשבת משום סתירת אוהל, או דנימא להיות וכעת אין ההסרה של המחיצה מתירה כלל, דהרי כבר הותר הטלטול בבין השמשות, ומחיצה שנפרצה בשבת אינה אוסרת הטלטול, א"כ למעשה אין כאן סתירת מחיצה המתרת כעת. ובריטב"א (עירובין ע"ט ע"א בענין לקיחת תבן בשבת מגורן המשמש גם למחיצה המתרת) מובא וז"ל "דכיון דאיתסר בין השמשות משום סתירת מחיצה, הרי חל עליה בבין השמשות שם מחיצה, ושם אהל, וכיון שכן כסותר ממנה בשבת הוי ליה כסותר אהל ומחיצה, דאיסור 'אהל' שבו להיכן הלך, כן תירץ מורינו הרשב"א שיחיה עכ"ל, הרי מבואר להדיא מדבריו, דיש איסור סתירה גם בשבת, אפי' שכבר הותר הטלטול בער"ש בין השמשות, ואין סתירה זו מבטלת את ההיתר לטלטל.

אמנם ברא"ש (שם) משמע דאין איסור סתירה, רק איסור מוקצה, היות ובבין השמשות היה איסור סתירה, וכמי המדויק בלשון הרא"ש "גם היה מוקצה בין השמשות, משום סתירת אוהל", משמע דרק בבין

השמשות שאז חל ההיתר של הטלטול, או אז יש איסור סתירה, משא"כ בכל השבת שהמחיצה כבר קיימת, ואפי' אם ניטול את המחיצה, לא יאסר הטלטול הרי דליכא בזה משום איסור סתירה.

ואמר רבינו דלכאורה נראה שיסוד מחלוקתם היא, בסברת האיסור, בבניית מחיצה המתרת, אי אמרינן דהכותל שמתיר הוי כותל חשוב, משום שהוא נהפך למחיצה ומתיר לענין שבת או סוכה, או דנימא דמכיון שהמחיצה מתרת, הוי ממש כבונה, כיון דעתה מתיר הוא את המקום בטלטול, הוי כאילו בנה ממש רה"י, או לענין סוכה אמרינן דעתה ע"י מחיצה זו בנה סוכה.

דדעת הרשב"א והריטב"א דעצם המחיצה מקבלת חשיבות בפנ"ע, כיון דהיא מחיצה המתרת, ולכן אפי' מה שבשבת אם יסירו את המחיצה, אין נאסר הטלטול וכדו', אבל מצד עצם הכותל יש בו חשיבות, ונקרא סותר כשמסיר את אותה המחיצה, משא"כ דעת הרא"ש דליכא חשיבות לעצם הכותל, רק לענין ה'פועל יוצא' ממנו, שמתיר את הרשות הזו בטלטול, וזה מיקרי בנין בשבת, וא"כ אין דין סתירה, רק היכא שבהסרת המחיצה בטל גם הפועל יוצא דהיינו המקום נאסר בטלטול, ולא באופן שההיתר נשאר. ולפי"ז אמר רבינו לנד"ד לדעת הרשב"א, דיש איסור בנין וסתירה בעצם הכותל, א"כ גם כשיתיר הטלטול רק לשבת הבאה, יש חשיבות למחיצה בפנ"ע, ואסור להחזירה בשבת, משא"כ לדעת הרא"ש, דהאיסור הוא עשיית רשות המותרת בטלטול, ומכיון שהרשות ממילא כבר קיימת ומותרת בטלטול, אין איסור להחזיר את המחיצה בשבת. [[לע"ז היקר והנעלה כמר יהודה בן כמנזה אליה ז"ל נדבית בתו הרודי צו"ח גב' רייטל שתיח']]

הדפסת העלון לע"נ רבני טבריא:

רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי חיים בן רבי יצחק סמאנא זצ"ל
רבה הראשי של טבריא, הצדיק החכם רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריהן זצ"ל
מייסד ת"ת ביבאס, הצדיק החכם רבי רפאל ביבאס זצ"ל

